रयत शिक्षण संस्थेचे,

महात्मा फुले कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,

पनवेल. जि. रायगड – ४१०२०६

Accredited at 'A' Grade by NAAC (Third Cycle CGPA - 3.18)
'Best College Award' By University of Mumbai

ISBN No.: 978-93-5311-692-7

मराठी विभाग आयोजित

एकदिवसीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र

जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य प्रवाह

बुधवार दि. २८ मार्च २०१८

शोधनिबंध पुस्तिका

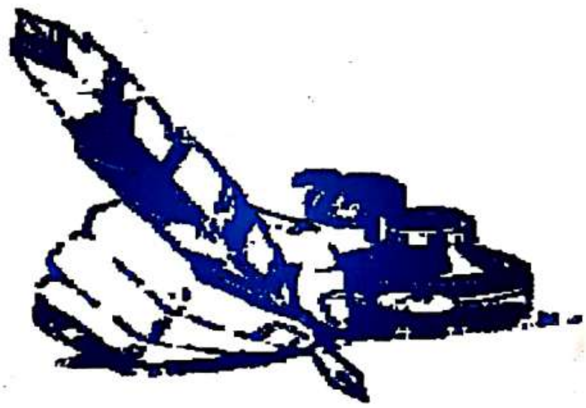

Scanned by CamScanner

रयत शिक्षण संस्थेचे,

महात्मा फुले कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
पनवेल. जि. रायगड – ४१०२०६

Scanned by CamScanner

रयत शिक्षण संस्थेचे,

महात्मा फुले कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,

पनवेल. जि. रायगड – ४१०२०६

Accredited at 'A' Grad by NAAC (Third Cycle CGPA – 3.18)

'Best College Award' By University of Mumbai

मराठी विभाग आयोजित

एकदिवसीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्र

"जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य प्रवाह"

बुधवार दि. २८ मार्च २०१८

शोधनिबंध पुस्तिका

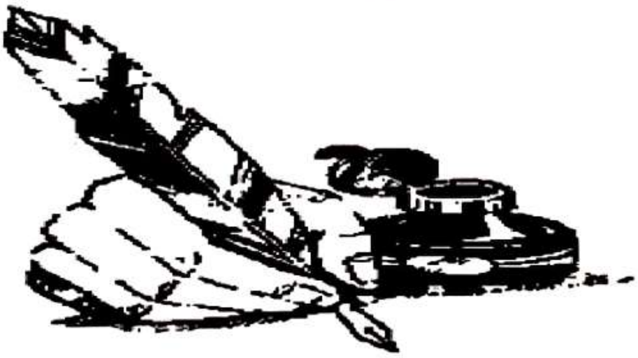

संपादक

प्रा. चिंतामण धिंदळे

मराठी विभाग प्रमुख

प्रकाशक

प्राचार्य डॉ. गणेश ठाकूर

महात्मा फुले कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, पनवेल

जि. रायगड – ४१०२०६

ISBN NO :978-93-5311-692-7

Scanned by CamScanner

ISBN NO :**978-93-5311-692-7**

प्रकाशक :
प्राचार्य डॉ. गणेश ठाकूर
महात्मा फुले कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
पनवेल, जि. रायगड – ४१०२०६

संपादक :
प्रा. चिंतामण धिंदळे
मराठी विभाग प्रमुख

सर्व हक्क :
रयत शिक्षण संस्थेचे,
महात्मा फुले कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
पनवेल, जि. रायगड – ४१०२०६ (महाराष्ट्र.)
फोन नं. :- (०२२) २७४५२५६१, २२९२३५९२
Website :- www.mpasccollege.com
Email :- prinmpascpanvel@yahoo.co.in

प्रथम प्रकाशन :
२८ मार्च २०१८
मुखपृष्ठ : प्रा. एस.एल.गोवे
कलानिर्देशन : प्रा. डॉ. अतुल चौरे

एकदिवसीय आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रानिमित्त संपादित केलेल्या शोधनिबंध पुस्तिकेतील शोधनिबंध लेखकांच्या विचारांशी संपादक, प्रकाशक, महाविद्यालय व संस्था सहमत असेलच असे नाही. शोधनिबंध लेखकांची त्यांच्या विषयानुसार ती त्यांची वैयक्तिक मते व निष्कर्ष आहेत.

- संपादक

Scanned by CamScanner

अ.क्र.	शोधनिबंधाचे शीर्षक	लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्रमांक
९४	जागतिकीकरण आणि मराठी कादंबरी	डॉ. रावसाहेब ननावरे	२७५ – २७७
९५	जागतिकीकरणाचा भारताच्या ग्रामीण विकासावर परिणाम - एक दृष्टीक्षेप	डॉ.प्रफुल्ल वशेणीकर डॉ.यशवंत उलवेकर	२७८ – २७९
९६	भूमंडलीकरण के दौर में आदिवासी भाषा—साहित्य की प्रासंगिकता (आदिवासी कविता के विशेष संन्दर्भ में)	डॉ.सुजाता पाटील	२८० – २८२
९७	भूमंडलीकरण और आदिवासी उपन्यास साहित्य	डॉ.प्रशांत नलवडे	२८३ - २८५
९८	जागतिकीकरणानंतरच्या मराठीतील महानगरी कवितेचे आधुनिकवादी / उत्तर आधुनिकवादी दृष्टिकोनातून विश्लेषण	प्रा. आशा कुंभार	२८६ – २८९
९९	जागतिकीकरण आणि स्त्रीवादी साहित्य	प्रा.प्रज्ञा कांबळे-शिरगांवकर	२९० – २९३
१००	जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य	डॉ. एन. आर. मढवी	२९४ – २९५
१०१	Post colonialism in Waiting for Barbarians by J.M.Cotzee	Pr. Shubhangi Lavate	२९६ – २९७
१०२	जागतिक प्रश्नांच्या आगीचे चक्र समर्थपणे भेदणारी दलित कविता	प्रा.गुंडोपंत पाटील.	२९८ – ३०१
१०३	जागतिकीकरण आणि ग्रामीण साहित्य प्रवाह (आसाराम लोमटे यांच्या कथांवर आधारित)	प्रा.रंजिता वीरकर	३०२ – ३०४
१०४	जागतिकीकरण आणि नव्वदोत्तरी ग्रामीण कविता	प्रा. सायली पिलणकर	३०५ – ३०७
१०५	जागतिकीकरण आणि आंबेडकरी कविता	प्रा. दिलीप बर्वे	३०८ – ३१३
१०६	इतिहासाच्या साधनाध्ये मराठी साधनाचे स्वरूप	डॉ . सुनिल परदेशी .	३१४ – ३१५
१०७	जागतिकीकरणाचा भोग आणि उपभोगाच्या शोकात्मतेचे परिमाण : 'आनंदभोग मॉल'	डॉ. निधी पटवर्धन	३१६ – ३१८
१०८	जागतिकीकरण अणि स्त्रीवादी साहित्य प्रवाह	प्रा. क्रांती हरेश पैठणकर	३१९ – ३२२
१०९	जागतिकीकरण आणि आदिवासी कविता	प्रा. चिंतामण धिंदळे	३२३ – ३२५
११०	१९९० नंतरची ग्रामीण कादंबरी	डॉ. अतुल चौरे	३२६ – ३२९
१११	जागतिकीकरण आणि ग्रामीण साहित्य प्रवाह	डॉ. पृथ्वीराज तौर	३३० – ३३३
११२	जागतिकीकरण आणि मराठी बालसाहित्याचे वर्तमान	प्रा. विद्या सुर्वे - बोरसे	३३४ – ३३४
११३	जागतिकीकरण आणि साठोत्तरी मराठी ग्रामीण कादंबरी (निवडक मराठी ग्रामीण कादंबऱ्याच्या अनुषंगाने)	प्रा.विलास सुर्वे	३३५– ३३७
११४	जागतिकीकरण आणि आंबेडकरवादी साहित्यप्रवाह	डॉ. राजाभाऊ भैलुमे	३३८ – ३४२
११५	जागतिकीकरण आणि मराठी महानगरीय कविता	प्रा .बी .एम .ननावरे	३४३ – ३४५
११६	जागतिकीकरणात जुन्नर परिसरातील मराठी माणसाची भरारी	डॉ. सौ. वंदना नढे	३४६ – ३४७
११७	जागतिकीकरण आणि स्त्रीवादी साहित्य	प्रा.गोविंद पोटजाळे	३४८ – ३४९
११८	Alienation, displacement and cultural conflict in Bharati Mukherjee's Short Stories	Pr. P.Y.Kamble	३५० – ३५३
११९	जागतिकीकरण आणि महानगरीय साहित्यप्रवाह	डॉ. एकनाथ पगार	३५४ – ३५६
१२०	जागतिकीकरण मराठी साहित्य आणि मानसशास्त्राची भूमिका	प्रा. पुरुषोत्तम परीट	३५७ – ३५७

Scanned by CamScanner

जागतिकीकरणात जुन्नर परिसरातील मराठी माणसाची भरारी

डॉ. सौ. वंदना नढे
जुन्नर

प्रास्ताविक –

इंग्रजांच्या आगमनामुळे भारतातील अज्ञान, दारिद्रय, अशिक्षित, दडपशाही किंवा जातीव्यवस्थेच्या अधिपत्याखाली वावरत असलेल्या जनतेला इंग्रजांच्या आगमनामुळे अधिकाराची जाणीव झाली. इंग्रजांनी आपल्या स्वत:साठी शिक्षणापासून ते पोस्ट ऑफिस,रेल्वे,रस्ते सारख्या अनेक सुधारणा भारतात केल्या. त्यातून अनेक भारतीय समाजसुधारक निर्माण झाले. सुधारकांनी तळागळातील जनतेला माणूस म्हणून घडवण्यासाठी प्रयत्न केले.समाजातील अनेक क्रांतिकारक विचारांच्या नेतृत्वाखाली यांनी पारतंत्र्यातील भारताला स्वतंत्र केले.त्यानंतर खाजगी, उदारीकरण व जागतिकीकरण म्हणजे खाउजा धोरणाबाबत स्वातंत्र्योत्तर भारतात चर्चा सुरू झाली. २१व्या शतकात जागतिकीकरण(ग्लोबलायझेशन) सुरू झाले. अर्थव्यवहार व व्यापारीकरणाच्या विस्तारामुळे एकमेकांशी निगडीत असलेल्या सर्व जगात आर्थिक, सामाजिक व तंत्रज्ञानात्मक राजकीय स्वरूपात बदल घडला. जागतिकीकरणामुळे एक नव्या संस्कृतीचा जन्म झाला. इलेक्ट्रॉनिक तंत्रज्ञानामुळे दूर असलेले एकमेकांना जोडले गेले. दूर देशाच्या बातम्या किंवा दृश्ये आपण ऐकू व पाहू लागलो. जागतिकीकरण हे माणसाचे स्थलांतर, आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि भांडवलाच्या गतिमान हालचाली व भांडवली बाजारपेठेचे एकत्रीकरण यावर अवलंबून होते. त्यामुळे जगातील विविध देशात आर्थिक परावलंबन वाढले तसेच राष्ट्राच्या बाहेर वस्तूंचे अदानप्रदान वाढले.त्यात आंतरराष्ट्रीय भांडवलाचा सहज वावर व नवीन तंत्रज्ञानाचा वाढता संचार यामुळे एकमेकांवर अवलंबून राहात आहोत ही भावना वाढीस आली आणि राजकीय उद्देशाचा विस्तार वाढला. तसेच दूरच्या लोकांची माहिती व त्यांचा होणारा परिणाम तसेच जगातील वेगवेगळया संस्कृतीचे अनुकरण यात जागतिकीकरणाने वाढ झाली. यात आर्थिक, राजकीय व संस्कृतिक क्षेत्रांवर विकसित देशांचे आक्रमण झाले. १९८०पासून म्हणजे भांडवलशाहीच्या उदयापासून खऱ्या अर्थाने जागतिकीकरणाची प्रक्रिया सुरू झाली.

जागतिकीकरण म्हणजे व्यापार, वित्त, रोजगार, तंत्रज्ञान, दळणवळण, विदेशी स्थलांतर, पर्यावरण, राहणी,शासन, समाज व्यवस्था, संस्कृती अशा सर्व क्षेत्रातून होत राहणारे रूपांतर होय. या जागतिकीकरणात भारतही मागे राहिला नाही.परदेशात नवीन बाजारपेठ उपलब्ध झाल्याने महाराष्ट्रातील ग्रामीण –शहरी जनतेने परदेशात माल पाठविण्यास सुरूवात केली. महाराष्ट्रातील जुन्नर तालुक्यातील माल ही परदेशी बाजारपेठेत निर्यात होऊ लागला.पुणे जिल्ह्याच्या उत्तरेचे टोक असलेला,निसर्गाचे वरदान लाभलेला, शिवाजी महाराजांचे जन्मस्थान, सर्वाधिक ३५०लेण्या असलेला, पौराणिक, ऐतिहासिक,धार्मिक व सांस्कृतिक वारसा लाभलेला असा हा जुन्नर तालुका आहे. या तालुक्याला आताच 'विशेष पर्यटन क्षेत्र' म्हणून मा.मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, पर्यटन व सांस्कृतिक कार्यमंत्री जयकुमार रावळ, पालकमंत्री वसंत बापट आणि शिक्षणमंत्री विनोद तावडे यांनी जाहिर केले. अशा जुन्नर तालुक्यातील खोडद (नारायणगाव) येथे अशिया खंडातील सर्वात मोठी रेडिओ इलेक्ट्रॉनिक दुर्बिण आहे. 'जी. एम. आर. टी. (जायंट मीटरवेव्ह रेडिओ टेलिस्कोप)' हा प्रकल्प भारतीय रेडिओ खगोलशास्त्राचे राष्ट्रीय नामे प्रा. गोविंद स्वरूप यांनी उभारला. अवकाशातील रेडिओ लहरी ग्रहण करण्यासाठी या प्रकल्पांतर्गत ४५ मीटर व्यासाचा ३०डिश अ‍ॅन्टेना वसविल्या आहे. आर्वी (नारायणगाव) येथे अद्ययावत विदेश संचार उपग्रह भूकेंद्र आहे. ह्या २९.७ मीटर व्यासाच्या आवकाशाच्या मदतीने इंटेलसॅटच्या भूस्थिर उपग्रहाशी संपर्क साधने शक्य झाले. या व्यवस्थेमुळे जपानपासून अमेरिकापर्यंत सर्व इंटेलसॅटच्या भूकेंद्राशी आर्वी केंद्र संपर्क करू लागले. यामुळे भारताच्या पश्चिमेकडील युनायटेड किंगडम तसेच पूर्वेकडील ऑस्ट्रेलिया सारख्या दूरच्या प्रदेशांशी सहज संदेशवहन होऊ लागले. याप्रमाणे तालुक्यातील शेतकरी, व्यापारी तसेच इतर क्षेत्रातील लोकांचा जगाशी वेगवेगळया दृष्टीने संबंध आला आहे. वारूळवाडी (नारायणगाव) येथील सैंद्रियशेती करणारे संतोष निंबारकर यांनी सुभाष पाळेकरांच्या झीरो बजेट शेती शिबीरापासून प्रेरणा घेऊन नैसर्गिक तंत्राचा वापर करून शेती केली. सुरूवातीला त्यांना कमी उत्पन्न मिळाले. तरीही पुणे शहरात भरलेल्या अ‍ॅग्रोवन कृषी प्रदर्शन, भीमथडी जत्रा, कृषी विभागाचे धान्य महोत्सवात जाऊन स्टॉल घेतले. मालाचा दर्जा चांगला,चव व गुणवत्ता चांगली म्हणून ग्राहकांनी त्यांना चांगला प्रतिसाद दिला. त्यांच्या सैंद्रियशेतीस देशविदेशातील संशोधक भेट देतात. दिल्ली नोएडा येथे १७२ देशातून जागतिक परिषदेत आलेल्या कृषीमंत्री यांना सैंद्रियशेती बाबत त्यांनी मार्गदर्शन करून भारताचे नेतृत्व केले. तर एका जर्मन विद्यार्थीनीने निंबारकर यांच्या शेतातील घरात राहून नैसर्गिक खाद्य कशाप्रकारे शेतीला व शरीराला पोषक उरते यावर संशोधन केले.

वारूळवाडी (नारायणगाव) येथील राजेंद्र वसंत वारूळे, ऋषीकेश अनिल मेहेर, गणेश रंगनाथ कोल्हे यांची भगवा, आरक्ता,गणेश जातीतील डाळिंबे व गुलाबशेठ नेहरकर, सचिन वसंत वारूळे, संजय गणपत कानडे, राहुल सुदाम बनकर, गणेश रंगनाथ कोल्हे यांची थॉमसन सिडलेस, सोनाटा, तास ए गणेश,नानासाहेब परपल (काळी), जम्बो बॉल सिडलेस, रेड बॉल (लाल) या जातीची द्राक्षे श्रीलंका, दुबई,युके, बांगलादेश,ऑस्ट्रेलिया,चीन,आखाती देशात निर्यात होतात. तसेच गोळेगाव (जुन्नर) येथील द्राक्ष बागायतदार जितेंद्र बिडवई यांची गेली १७ वर्षांपासून द्राक्षे श्रीलंका, सिंगापूर, मलेशिया, युरोप व ग्लफ कंट्री येथे निर्यात होतात. आळेफाटा (ता.जुन्नर, जि.पुणे) येथील कृषी उत्पन्न बाजार समितीच्या उपबाजारातून परिसरातील मुख्य पीक असलेल्या कांद्यांची परदेशातील बाजारपेठेत निर्यात करण्यात येते. शेतकरी, व्यापारी, आडत दुकानदार व मुंबईतील निर्यातदार यांच्या सहकार्याने हा उपक्रम राबविण्यात येतो. जुन्नर तालुक्यातील शेतकरी सुरूवातीपासून फुलांची शेती करून त्यात शेवंती, अष्टर,गुलछडी, झेंडू, मोगरा ही फुले घेत व ती मुंबईत पाठवून परदेशात निर्यात करीत. जुन्नर परिसरातील अल्पभूधारक शेतकरी वर्षभरात तीन पिके घेतात. मार्च ते जून टोमॅटो, ऑगस्ट ते नोव्हेंबर बटाटा व इतर भाज्या आणि नंतर नोव्हेंबर ते फेब्रुवारी गहू व कांदा अशी पिके घेतात. तसेच तरकारी म्हणजे वांगी, भेंडी,गवार,तोंडली,कारली,दोडका, दुधी भोपळा, फरसबी ह्या समुद्र मार्गे व शेपू ,पालक ह्या पालेभाज्या हवाई वाहतूकी मार्गे आखाती देश,श्रीलंका,बांगला देश, मलेशिया, सिंगापूर, चीन, युरोप व युनायटेड किंगडम येथे पाठवले जातात. जुन्नरच्या पूर्वेकडील ओतूर परिसरातील शेतकरी कडधान्य,ज्वारी,केळी,तंबाखू,ऊस तर पश्चिमेकडील अदिवासी भागातील पावसाच्या पाण्यावर तांदूळ व खेकडे याचे उत्पन्न घेतो. कुसूर येथील माशाचा व्यापार करणारे श्री मनोहर दत्तात्रय केदारी यांनी १९९३ पासून वडज धरणातील पाणी साठयात आळंबी,गुगळी (पापदा), कटला,रहू, मिरगल,ग्राम,साई प्रिन्स (पोपट) वाम, खेकडा, शिंगटे, मरळ, कोळस, कोळंबी ह्या माशांची निर्मिती केली. त्यासाठी जाळे, वडप,होडया, फेकजाळे, पंडया, सोडजाळे हे वापरले. त्यांचा माल प्रथम मुंबई नंतर अमेरिका व पाकिस्तान मध्ये जातो.

ISBN-978-93-5311-692-7

Scanned by CamScanner

आशियातील पहिली वायनारी 'चातो इंडेज' ही चौदा नंबर, नारायणगाव (ता.जुन्नर,जि.पुणे) येथे श्री.शामराव चौघुले यांनी सुरू केली. येथे द्राक्षापासून तयार केलेली वाईन देशविदेशात निर्यात होते. मंचर येथील मोरडे फूडस प्रा. लि. (१९८३) चे मालक चंद्रकांत एकनाथ मोरडे हे बीएस्सी टेक्नो (फूड्स) म्हणजे फूड्स सायन्स अँड टेक्नॉलोजी यातील मुंबई विद्यापीठाचे पदवीधर असून मोरडे फूडस प्रा. लि.याचे मॅनेजिंग डायरेक्टर आहेत. त्यांनी कोक पासून कोक पेस्ट,कोक पावडर,कोको मास,कोको बटर, चॉकलेट चीप्स, चॉकलेट कंम्पाउंड या वस्तू बनविल्या त्यांच्या वस्तूंना युरोप, अमेरिका व साऊड अशिया अशा देशातून चांगली मागणी आहे. बोरी (ता.जुन्नर,जि. पुणे) येथील अमृत जाधव याने वर्ल्ड अॅडल्ट मेमरी चॅम्पियनशीप २०१६ मध्ये ९४ वा नंबर मिळवला आहे. मूळचे आळेफाटा (ता.जुन्नर, जि.पुणे) येथील परंतु मुंबई येथील दत्तात्रय पाडेकर यांचे सुपुत्र देवदत्त पाडेकर यांनी चित्रकलेत प्रावीण्य मिळवून चित्रकलेची प्रदर्शन राज्य,राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवर भरविली. 'द योकोहामा – इंटरनॅशनल चिल्ड्रन्स हॅडमेड पिक्चर बुक कॉटेस्ट – जपान' असे आंतरराष्ट्रीय स्तरावरचा पुरस्कारही त्यांनी मिळवला आहे. लंडनमधील 'मॉल गॅलरी' मधील प्रदर्शनातील त्यांच्या चित्राला 'पेस्टल सोसायटी' चा अॅवार्ड मिळाले. उब्रंज येथील श्री. अशोक हांडे हे फळाचे व्यापारी असून मुंबईत वास्तव्यास आहेत. त्यांनी 'चौरंग' ह्या संगीत संस्थेद्वारे लोककलेला व नाटयकलेला प्रोत्साहन देण्याचे कार्य केले. त्यांनी 'मंगल गाणी दंगल गाणी', 'आवाज की दुनिया', 'मराठी बाणा','गाणे सुहाणे','मन चाहे गीत', 'अमृत लता', 'मधुबाला', 'माणिक मोती', 'आजादी ५०' असे विविध कार्यक्रमाची निर्मिती केली व हे कार्यक्रम लंडन, अमेरिका, बेलझीयम,दुबई, कॅनडा, शिकागो, युरोप अशा अनेक देशात सादर केले. अमेरिकेने त्यांना अॅवार्ड देऊन गौरविले आहे.

राजुरी (ता.जुन्नर,जि.पुणे) येथील मंगेश हाडवळे यांनी ललित कला केंद्र पुणे विद्यापीठ येथील थिएटर या विषयात पदवी संपादन केली. फिल्म निर्मिती व लेखनाची आवड असलेले हाडवळे मुंबईत गेले व त्यांनी २००८ मध्ये पहिली मराठी फिल्म केली 'टिंग्या' याला दिग्दर्शनासाठी एफआयपीआरईएससीआय इंटरनॅशनल क्रिट्रीक अॅवार्ड व एमएएमआय इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिवल, मुंबई, 'देख इंडियन सर्कस' या हिंदी फिल्मला पीएसबी/ केएनएन अॅडीयन्स अॅवार्ड –१६वे भूसन इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिवल,बेस्ट चिल्ड्रन्स फिल्म गोल्डन रिल अॅवार्ड आणि ११वे टीब्रन इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिवल –कॅलिफोरनीया, 'टपाल' या 'इंडियन पनोरमा' हे इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिवल ऑफ इंडिया हा अॅवार्ड मिळाले आहेत. असा जुन्नर तालुक्यातील मराठी माणूस जागतिकीकरणात परिस्थितीवर मात करून स्वत:ला उंच भरारी घेताना दिसतो.

Scanned by CamScanner